

Afrapportering - ”Byens Labyrinth – en erindringsinstallation”

(under arbejdet med projektet ændrede vi udstillingens titel til Byens Puls)

Mål og baggrund:

I udstillingsprojektet Byens Puls lod museet de institutionelle parader falde.

I et ligeværdigt samarbejde mellem lokale unge teaterentusiaster, professionelle kunstnere og museets formidlingsafdeling ønskede vi at skabe en usædvanlig sanselig og samtidigt formidlende erindringsinstallation med byens historie som tema.

Projektets mål var at skabe en udstilling, der udviklede udstillingsmediet gennem afprøvning af nye samarbejdsformer, som kunne tiltrække nye brugergrupper, og som samtidig formidlede skæve og visuelle historier fra fortiden, nutidens og måske fremtidens Randers.

Museum Østjylland (det tidligere Kulturhistorisk Museum Randers) er et museum, der vil og kan eksperimentere med sin formidlingspraksis. Vi bruger udstillinger, undervisningsrelaterede forløb og arrangementer som platform for udviklingen af nye måder at præsentere kulturhistorien på. Som en del af udviklingsstrategien for museets formidlingsarbejde, arbejder vi mod så stor en egenproduktion som muligt. Museets basisudstillinger, særudstillinger og øvrige formidlingstiltag bliver tænkt, produceret og afviklet af museets egne medarbejdere. De stærke interne resurser kombineret med lysten og viljen til at eksperimentere gør det naturligt at udfordre – og dermed formentligt forstærke - museets formidlingskompetencer. I udstillingsprojektet Byens Puls udfordrede vi os selv gennem et samarbejde med vores brugere og et samarbejde med forskellige kunstneriske fortællekompetencer.

Projektets udførelse:

Nye samarbejdspartnere – nye fortællekompetencer

Teksten, rummet, lyden og det levende billede er virkemidler vi allerede arbejder med på museet og som vi ønsker at styrke og videreudvikle. Vores samarbejdspartnere blev derfor forfatteren, scenografen, musikeren og filminstruktøren.

Ydermere ønskede vi at inddrage de unge - en gruppe brugere der ikke hører til museets kernepublikum - i udviklingen af udstillingens indhold. Vi bad derfor 24 teaterlever om at være medskabere på udstillingen. Derudover ønskede vi at levendegøre udstillingen. Det gjorde vi ved at lade de unge teaterlever iscenesætte udstillingen på udvalgte dage.

Kunstnerne og de unge teaterlever blev projektets adgang til nyt materiale fra nutidens Randers. De skulle med deres (for museet) utraditionelle blik på byen deltage i skabelsen af det grundmateriale, som udstillingen skulle bygges omkring.

De lokale unge og de professionelle kunstnerne blev derfor inddraget tidligt i forløbet med udviklingen af udstillingen. Projektets indholdsdel var fra begyndelsen åben. Vi havde oplægget, rammerne og samarbejdsformerne, der skulle styre udviklings- og produktionsprocessen og sikre et slutprodukt af høj kvalitet. Projektets indhold og formmæssige udtryk blev udviklet i et tæt samarbejde mellem alle projektets parter.

Scenograf og teaterlev fordybet i forarbejde med udstillingen

Synergi og nytænkning

Koblingen af de interne og de eksterne kræfter bar hurtigt frugt. Der opstod arbejdsfællesskaber på tværs af projektet, hvor synergien boblede med input fra mange forskellige vinkler. Mange af de formidlingstanker, vi har arbejdet med de senere år, foldede sig ud i nye indpakninger og med nye resurser.

Et scenarie tog eksempelvis sit udgangspunkt i projektledernes ide om, at publikum skulle kunne sætte sig til bords omkring seks virtuelle måltider fra hver sin periode. Scenariet blev i samarbejde med scenografen videreudviklet fra film til animation, tilrettelagt af museumsinspektøren, optaget og klippet af museets fotograf, og efterfølgende kommenteret af og revideret efter forfatterens tekst "Nadver". Afslutningsvis blev scenariet tilsat komponistens musik. Et andet scenarie (med et langt enklere forløb) tog sit udgangspunkt i forfatterens fascination af gadenavne og blev helt enkelt iscenesat af gadeskilte, der blev monteret over et stor Randerskort. Andre scenarier tog afsæt i de "fascinationsgenstande" fra museets samling, vi projektledere havde udvalgt.

Kunstnernes input

Samarbejdet med forfatter Carsten René Nielsen resulterede i et alternativt bud på museumsteksten. Den traditionelle udstillingstekst blev erstattet af Carstens skønlitterære tekster, der bevæger sig mellem realitet og fantasi. I 13 korte og morsomme fortællinger tog Carsten afsæt i historiske fakta eller museumsgenstande, hvorefter han løftede historien ud i et absurd univers. Hver fortælling fungerede som verbalt supplement til de fysiske iscenesættelser i udstillingen.

Forfatterens tekster smelter sammen med udstillingens rum

I samarbejdet med komponist og producer Søren Bendixen fokuserede vi blandt andet på overgangen mellem de enkelte udstillingsområders lydrum. Det er de områder, hvor lyden ofte ikke er afstemt, men lapper ind over hinanden og derved skaber en masse støj. Lydrummet i Byens Puls kom til at bestå af tre stykker musik, der var skrevet til tre af udstillingens scenarier/filmsekvenser. Musikken blev afspillet synkront. Den var komponeret således, at de tre musikstykker dannede ny musik under gæstens bevægelse gennem udstillingen. Søren udnyttede herved problemet i overgangen mellem udstillingens kompositioner positivt og brugte det som en styrke i den samlede rumlige lydkomposition.

Filminstruktør Kasper Bisgaard producerede to film til udstillingen. Som instruktør, fotograf og klipper hjalp han de unge med at fortælle deres historie til kameraet. Historierne blev udviklet til et scenarie, hvor de unges ansigter blev projekteret på flyvende tallerkener. Filmen "Bylandskaber" blev Kaspers eget skæve blik på byens liv og rum. Denne poetiske filmdokumentation af en usædvanlig hvid januar i Randers 2010 blev til efter en intens uge med filmoptagelser og Sørenes cuemusik i ørene. Filmen blev iscenesat ved indgangen til udstillingen. Museumsbrugeren gik bogstaveligt talt ind mellem lag af projektioner fra nutidens "Bylandskaber" og fortidens Randers, der var præsenteret i form af sammenklippet historisk filmmateriale fra museets filmsamling.

Scenograf og lysdesigner Frands Christiansen var blandt andet meget optaget af museumsbrugernes iscenesættelse i og af udstillingsrummet. Hvordan inviterer vi brugerne til at slå sig ned i et scenarie? I et tæt parløb med projektlederne blev der udviklet på både den overordnede scenografiske linje og de enkelte scenariers iscenesættelse. Lyssætning, design og opbygning af

udstillingens vejssystem og rumdelere - i form af abstraktioner over byens gavle - var nogle af Frans' store ansvarsområder.

Arbejdet med de unge

Vores ønske om at inddrage unge mennesker som medskabere på udstillingen førte til et samarbejde med den lokale teaterskole. Vi havde fra tidligere projekter gode samarbejdserfaringer med skolens tre instruktører, der er engagerede, kompetente og har en god kontakt til deres unge elever samt en forståelse for museets arbejdspræmisser og arbejdsgange. De tre instruktører kom gennem hele forløbet til at fungere som et uvurderligt bindeled mellem museet og teater eleverne. De hjalp os med at navigere i forhold til vores krav og forventninger til de unge samt støttede de unge gennem processen.

Sammen med instruktørerne tilrettelagde vi to forløb med eleverne. Det første forløb tildelte de unge en rolle som medskabende brugere. Her bad vi de unge om at forholde sig til byen som individer – og altså ikke teater elever. Det blev til 24 personlige fortællinger, der blev suppleret af de unges egne filmoptagelser af et sted i byen, der var særligt for dem. Vi eksperimenterede med formen for de unges fortælling. Skulle nogle unge skrive en tekst om deres sted? Skulle andre udtrykke sig med lyd? Skulle endnu andre iscenesætte stedet? Mulighederne var mange. Gennem workshops med projektets kunstnere og museets medarbejdere arbejdede de unge med forskellige udtryksformer. Det udtryk, vi fandt stærkest, var filmmediets. I filminstruktørens optagelser henvender den unge sig direkte til kameraet, møder beskuerens blik og fortæller sin historie. Her bliver vi som beskuer berørte. Her møder vi ungdommens styrke, sårbarhed og skønhed.

Projektets andet forløb med teaterleverne udfordrede dem på deres teaterfaglighed. Vi bad dem om at performe i udstillingen. Sortklædte og stumme har de derfor på udvalgte dage befolket udstillingen. Med deres iscenesættelser har de tilført udstillingen nye stemninger, nye betydninger og givet vores brugere en anderledes museumsoplevelse. For mange af teaterleverne har interaktionen med brugerne været udfordrende og i nogle tilfælde grænseoverskridende. I forhold til vores brugere har de unges tilstedeværelse vakt nysgerrighed og inviteret til deltagelse og interaktion – både i forhold til teaterleverne, til udstillingen og brugerne imellem.

Iscenesættelsen som social og inddragende

Det brugerinddragende element spillede en vigtig rolle i udstillingsrummet. Vi arbejdede med inddragelse af brugere, der efterfølgende optrådte virtuelt i udstillingen. Det gjaldt for eksempel de unge og deres fortællinger om særlige steder i byen, men også en gruppe af Randersborgere, der havde det til fælles, at de er ejere af en forhave. Vi bad forhavejerne om at reflektere over deres forhold til dette halvoffentlige rum, der ligger i krydsfeltet mellem det offentlige og det private. Forhavefortællingerne blev formidlet på en billedskærm i udstillingens havescenarium.

Museumsbrugeren kunne træde ind i haven, sætte sig i udstillingens havemøblement og blive en del af scenariet og dermed udstillingen. På den måde blev udstillingens besøgende inddraget i selve iscenesættelsen. Havescenariet var et af flere rum, der bevidst var bygget op, så vores brugere rent fysisk kunne tage ophold i dem og bruge dem som et slags mødested med andre brugere.

Som et andet inddragende element var der lagt et spil "Erindringsspillet" ned over udstillingen, sådan at udstillingens vejssystem samtidig fungerede som spillebræt. Spillet gav brugeren adgang til hemmelige steder og sjove aktiviteter i udstillingen og var fortrinsvis rettet mod børnefamilier, daginstitutioner og skoler. Som deltager af spillet fik brugeren mulighed for at påvirke og sætte varige spor i udstillingen med aktiviteter, der efterlod produkter som poetiske statements, papirklip og røde hjerter med brugerens pulsslag på. Dette formidlingsgreb skyndede brugeren til en undersøgende, legende og deltagende tilgang til udstillingen.

Unge som anmeldere

Under udstillingsperioden kobede vi i skoletjeneste-regi en 2. g klasse fra Randers Statsskole på et anmelder-forløb. Eleverne gennemførte samtaler med udstillingens tilrettelæggere, analyserede udstillingen og interviewede udstillingens forfatter – alt sammen øvelser der mandede ud i elevernes egne anmeldelser af udstillingen.

Unge gymnasieelever på opdagelse i Byens Puls

Styrkede fortællekompetencer

Som museum oplevede vi at have stillet et socialt rum til rådighed for borgernes, de unges, kunstneres og museumsfolkernes fortolkninger og fortællinger. Et rum hvis sanselige og subjektive tilgang til historien om byen virkede motiverende for brugernes engagement i udstillingen og dialog med andre brugere.

Det tværfaglige samarbejde styrkede vores fortællekompetencer. Vi ønskede at skabe bedre rum for deltagelse og meningsudveksling. Rum der forvandlede vores brugere fra passive tilskuere til aktive deltagere. I vores bestræbelser på at være inkluderende i forhold til vores brugere havde vi stor glæde af det tværfaglige samarbejde med de unge og kunstnerne.

Brugerundersøgelse

I forbindelse med særudstillingen Byens Puls blev der lavet en lille kvantitativ brugerundersøgelse af unge mellem 13 – 21 år. De unge blev spurgt ind til deres oplevelse af særudstillingen og deres forventninger til det, at gå på museum. Der kom 16 besvarelser tilbage til museet.

Den lille undersøgelse fortæller, at de unge har haft en god oplevelse i særudstillingen, *spændende* og *interessant* (75 %), *flot* og *anderledes* (60 %). De unge har været på museum en gang før inden for et år, og kommer primært på museum sammen med skolen og/eller familien. De unge vægter at ”Lære noget”, få ”Mere viden” og ”Blive klogere”.

Samarbejdspartnere:

Scenekunstens Udviklingscenter i Odsherred med iscenesætter Vibeke Wrede, der fungerede som konsulent på iscenesættelsen af Byens Labyrinth i samarbejde med museets medarbejdere, museumsinspektør Helle Lebahn Bentzen og udstillingsarkitekt Ole Birch Nielsen.

Teaterskolen Kastalia med instruktørerne Lisbeth Nielsen og Anja Aabenhus og 24 teaterlever i alderen 14 – 18 år, der var medskabere på Byens Puls samt udviklede og afviklede teaterprojektet ”Unge i udstillingen”.

Filminstruktør Kasper Bisgaard, der i samarbejde med museets fotograf Hans Grundsøe udvikler og producerede levende billeder til udstillingens skærme og projektioner. Kasper Bisgaard holdt hertil to workshops med projektets unge.

Forfatter og digter Carsten René Nielsen, der i samarbejde med museumsinspektør Helle Lebahn Bentzen udviklede og producerede udstillingens tekster. Carsten René Nielsen afholdt hertil en workshop med projektets unge.

Producer og komponist Søren Bendixen, der i samarbejde med museets udstillingsarkitekt, Ole Birch Nielsen, udviklede og producerede udstillingens lydum. Søren Bendixen afholdt hertil en workshop med projektets unge.

Scenograf og lysdesigner Frands Christiansen, der i samarbejde med museets udstillingsarkitekt Ole Birch Nielsen udviklede og producerede udstillingens scenografi. Frands Christiansen afholdt hertil en workshop med projektets unge.

Grafikker Verner Brems, der udviklede projektets grafiske materiale.

Bikubenfondens Specialpris:

Byens Puls var stærkt medvirkende til at museet blev tildelt Bikubenfondens Specialpris 2010. Museumsjuryens motivering for tildelingen af specialprisen til museet lød:

”Kulturhistorisk Museum Randers får specialprisen 2010 for museets visionære formidlingsinitiativer, der bidrager til en nytolkning af det traditionelle ”bymuseums” rolle i samspillet med det omgivende samfund. Museet har påtaget sig forpligtelsen til at opsøge nye målgrupper og inddrage dem aktivt i udformningen af museets nye formidlingsinitiativer, herunder ikke mindst i den nyeste særudstilling ”Byens Puls”. Udstillingen satser på det yngre publikum og er skabt i et aktivt samarbejde med byens unge, og i et inspirerende samvirke mellem kulturhistorisk ekspertise og kunstneriske fortolkninger af teaterfolk, forfattere og filminstruktører.”

Vidensdeling:

Vi har blandt andet præsenteret projektføløbet til/før:

Temadag museumsundervisning midt/nord (april 2010), Tex - Tværfagligt Experimentarium Kulturprinsen (april 2010), Børn og skole sekretariatet Randers Kommune (maj 2010), Personaletur Århus Bymuseum (maj 2010), Temadag for museumsformidlere indkaldt via formidlingsnettet.dk (maj 2010), Pædagogisk Udvikling Randers kommune (juni 2010), Personaletur Moesgård Museum (august 2010), Børnekulturelt Netværk Randers (August 2010), ODMs Kulturhistoriske Årsmøde udstillingsgruppen (november 2010), NODEM konference (november 2010), MIDs generalforsamling (marts 2011).

Artikler:

Byens Puls – en historisk collage - Artikel til MID bladet,

Byens Puls – en historisk collage - Artikel til Museums Østjyllands årbog 2011.

Film:

Se trailer på udstillingen – www.khm.dk

Læs mere om kunstnerne og projektet - www.khm.dk

Hør forfatterens oplæsninger – www.khm.dk

Se klip fra filmen ”Bylandskaber” produceret til udstillingen – www.khm.dk

Medarbejdere på projektet:

Museumsinspektør: Helle Lebahn Bentzen – Projektleder

Udstillingsarkitekt: Ole Birch Nielsen - Projektleder

Kommunikationsmedarbejder: Karen Duberry

Fotograf/grafikker: Hans Grundsøe

Konservator: Anne Rostgaard Nielsen

Konserveringsteknikker: Nedim Gruhonjic

Projektmedarbejder: Dorthe Cortes

Kontakt:

Helle Lebahn Bentzen, museumsinspektør

Ole Birch Nielsen, udstillingsarkitekt m.a.a.

Stemannsgade 2
DK-8900 Randers C
Tlf. 8712 2600
www.museumoj.dk